

დისტანციური სწავლების მენეჯმენტი უმაღლეს სასწავლო დაწესებულებებში

თინათინ როდონაია

სტუ დოქტორანტი

თამარ როსტიაშვილი

მეცნიერ-ხელმძღვანელი:

სტუ ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

კომპიუტერული ტექნოლოგიების განვითარებამ თანამედროვე სამყაროში წინ წამოწია დისტანციური სწავლა, როგორც სწავლების ახალი ფორმა. სწავლების ახალი ტექნოლოგიების გამოყენება მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში უმთავრეს სახელმწიფოებრივ პრიორიტეტად ითვლება.

დისტანციური სწავლების დანერგვა უმაღლეს სასწავლო დაწესებულებებში უნდა იყოს პირდაპირ კავშირში საბაზრო მოთხოვნასთან. პროგრამის დანერგვის საჭიროების დასადგენად აუცილებლობას წარმოადგენს ინტეგრირებული და სისტემატიური დაგეგმვა, უმაღლესი სასწავლებლის საქმიანობის ცვლილებები და რესურსების ეფექტიანად განაწილება მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად. ონლაინ კურსის განვითარება იწყება დაგეგმვით, შიინაარსის შემუშავება, კურსის კომპონენტების შერჩევა და გაშვება. სტრატეგიული დაგეგმარება და პროგრამის შეფასება წარმოადგენს მნიშვნელოვან იარაღს, რომლის საშუალებით ორგანიზაცია რეაგირებს ცვლილებებზე, ადაპტირდება სათანადოდ და აღწევს საბოლოოდ წარმატებას. პროგრამის ეტაპობრივი შეფასებით ვიღებთ სურათს თუ რა ზომებია მისაღები და რა ცვლილებები განსახორციელებელი კურსის ეფექტურობის გასაზრდელად.

საკვანძო სიტყვები დისტანციური სწავლება, მენეჯმენტი, უმაღლესი სასწავლებლები, სასწავლო პროცესი, მართვა, სტრატეგიული დაგეგმვა, კონკურენტული, შეფასება, მომხმარებელი.

პირითაღი ტექსტი

ოცდამეერთე საუკუნის სასწავლო გარემო სავსეა ინოვაციებითა და ტექნოლოგიური სიახლეებით. სასწავლო პროცესში სულ უფრო ფართოდ გამოიყენება სხვადასხვა ელექტრონული საშუალებები თუ მოწყობილობები. ეს არის პროცესი, რომელიც შეუქცევადია და თავისთავად მოითხოვს ადაპტაციას. სასწავლო დაწესებულებების დღის წესრიგში დგება თანამედროვე მოთხოვნებთან დაკავშირება და მომხმარებლისთვის მისი შეთავაზება.

დისტანციური საგანმანათლებლო პროგრამის დანერგვა დაკავშირებულია სოლიდურ თანხებთან, მოითხოვს თანმიმდევრულ დაგეგმვას, მენეჯმენტს, პროგრამის დიზაინს და საგანმანათლებლო ინსტიტუციის ტრადიციული კულტურის ცვლილებას. დისტანციური პროგრამის დანერგვის საჭიროების დასადგენად აუცილებლობას წარმოადგენს ინტეგრირებული და სისტემატიური დაგეგმვა, უმაღლესი სასწავლებლის საქმიანობის ცვლილებები და რესურსების ეფექტიანად განაწილება მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად.

მზარდი კონკურენტული სამომხმარებლო ბაზრის პირობებში უნივერსიტეტებმა ორიენტირი უნდა აიღონ დივერსიფიცირებულ მომხმარებელზე. პოტენციურ სტუდენტებს გააჩნიათ სხვადასხვა საჭიროება, რომელთა მოთხოვნილების დაკმაყოფილება მოხერხდება თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით დისტანციურ პროგრამებსა და კურსებში. შესაბამისად დღის წესრიგში დგება დისტანციური განათლების ინტეგრირება ინსტიტუციის საერთო სტრატეგიულ გეგმაში, ამგვარად მოხდება განვითარების შესაძლებლობების დაგეგმვა, ტექნოლოგიის გამოყენება დისტანციურ სწავლა-სწავლების პროცესში. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ პროგრამის ძირეულ ცვლილებებს აქვს იმ შემთხვევაში აზრი, თუ ამის აუცილებლობა დგება ინსტიტუციის წინაშე. სტრატეგიული დაგეგმარების პროცესში სწორად უნდა მოხდეს პროგრამის საჭიროების იდენტიფიცირება. დისტანციური პროგრამის დაგეგმვას და დანერგვას იმ

შემთხვევაში ექნება აზრი თუ ამის მოთხოვნა არსებობს.

დღევანდელ დღეს მაღალი კონკურენციის პირობებში უმაღლესი სასწავლებლები სტუდენტის, როგორც მთავარი მომხმარებლის მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე არიან ორიენტირებულები. სასწავლო დანესებულებები სხვადასხვა მარკეტინგული საშუალებებით, როგორიცაა ბილბორდები, ბროშურები, ინტერნეტი, ტელევიზია იზიდავენ მომხმარებელს. სწავლების ახალი მეთოდის - დისტანციური სასწავლო პროგრამების დანერგვა წარმოაჩენს ინსტიტუციის კონკურენტულ უპირატესობას. შედეგად გაიზრდება მომხმარებელთა სხვადასხვა სეგმენტ ჯგუფები მაგ: რეგიონებიდან, უნარშეზღუდული პირები, ისინი, ვინც დასაქმებულები არიან და ვერ ახერხებენ სალექციო საათებში სასწავლებელში ლექციებზე დასწრებას. ასევე ხელი შეეწყობა სიცოცხლის ბოლომდე განათლებას.

საგანმანათლებლო ინსტიტუციებს მოეთხოვებათ მუდმივი განახლება და ტრანსფორმაციული ცვლილებების განხორციელება იმისათვის, რომ იყვნენ მოთხოვნადი და კონკურენტუნარიანი ორგანიზაცია ბაზარზე. გარემო, რომელშიც ამ ორგანიზაციებს უწევთ ასპარეზობა მუდმივად ცვალებადია რიგი მიზეზების გამო, როგორიცაა: სტუდენტთა საჭიროების ცვალებადობა, ტექნოლოგიის განვითარება და ხელმისაწვდომობა, სწავლის საფასურის მომატება, სახელმწიფო დაფინანსების შეზღუდვები, გლობალიზაცია და კონკურენცია ორგანიზაციებს შორის. დროული რეაგირება ცვალებად გარემოზე არის წინაპირობა მომავალი წარმატების. სტრატეგიული დაგეგმარება და პროგრამის შეფასება წარმოადგენს მნიშვნელოვან იარაღს, რომლის საშუალებით ორგანიზაცია რეაგირებს ცვლილებებზე, ადაპტირდება სათანადოდ და აღწევს საბოლოოდ წარმატებას. პერიოდული განახლებისა და განვითარების გარეშე პროგრამა სასიცოცხლო პერიოდს აჩერებს, აღარ არის მოთხოვნადი ბაზარზე, შესაბამისად აკლდება მომხმარებელი და საბოლოო ჯამში წყვეტს არსებობას. ევოლუციური პროცესის ნაწილია განახლება, რომელიც დაკავშირებულია ახალი ცოდნისა და ქცევის შე-

ძენასთან მის გაღრმავებასთან. წარმატებული სტრატეგიული ცვლილებით ორგანიზაცია შიდა რესურს მომართავს ისე, რომ არსებული მდგომარეობიდან მიიღებს კონკურენტულ უპირატესობას საგანმანათლებლო სექტორში. პროგრამის პერიოდული შეფასებით ვიღებთ სურათს თუ რა ზომებია მისაღები და რა ცვლილებები გვაქვს განსახორციელებელი.¹

სტრატეგიული დაგეგმვის საშუალებით ინსტიტუცია იღებს ფუნდამენტურ გადაწყვეტილებებს და დგამს სათანადო ნაბიჯებს იმ ცვლილებისთვის, რომელიც აუცილებელია საბაზრო მოთხოვნიდან გამომდინარე. ეს არის ორგანიზაციის ხედვა თუ რას წარმოადგენს ის დღესდღეობით, რას სთავაზობს მომხმარებელს და როგორი იქნება მომავალში. სტრატეგიის შემუშავება შემოქმედებითი პროცესია, რომლის შემუშავებაში მონაწილეობას იღებს ინსტიტუციის ყველა დაინტერესებული მხარე. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ დაგეგმარების პროცესი განსხვავებულად მიმდინარეობს სახელმწიფო და კერძო უმაღლესი სასწავლო დაწესებულებებში, განსხვავებული ხედვითა და მიზნებით.

დისტანციური განათლება მთლიანად ინტეგრირებულია უმაღლესი სასწავლებლის საერთო დაგეგმარების პროცესში. სტრატეგიული დაგეგმვის აქტივობები შეგვიძლია დავყოთ სამ ურთიერთდაკავშირებულ, თანმიმდევრულ ფაზად: საწყისი ფაზა (Startup), სკანირება და დიაგნოზი, სტრატეგიის ფორმულირება და განხორციელება. პროცესი სრულდება სტრატეგიული გეგმის განხორციელებით და მონიტორინგით.

ონლაინ კურსის მართვა იწყება დაგეგმვით, შიინაარსის შემუშავება, კურსის კომპონენტების შერჩევა და გაშვება. ეს არის პროცესი, რომელსაც საკმაოდ დიდი დრო და ადამიანური რესურსი სჭირდება. მხოლოდ დისტანციური კურსის მასალის შერჩევა არ ნიშნავს იმას, რომ შეგვიძლია ვასწავლოთ დისტა-

1 Alfred P. Rovai; Michael K. Ponton; Jason D. Baker Distance Learning in Higher Education: A Programmatic Approach to Planning, Design, Instruction, Evaluation, and Accreditation, 2008 გვ 46-48

ნციურად, მიუხედავად მრავალწლიანი სწავლების გამოცდილებისა აუდიტორიაში. შეგვიძლია ონლაინ კურსის შემუშავება განვიხილოთ ორ ძირითად ფაზად. პირველი: ფაკულტეტის წარმომადგენელი შეიმუშავებს კურსის კონცეფციას, შინაარსს. მეორე ეტაპზე კი ლექტორი მუშაობს კურსის ინსტრუქციულ დიზაინერთან¹ და სხვა ტექნიკურ პერსონალთან კურსის შინაარსის გადმოსატანად ონლაინ. ორივე ფაზა თანაბრად მნიშვნელოვანია გამართული დისტანციური კურსის გასაშვებად. პროფესიულ ლიტერატურაში ონლაინ კურსის ლექტორს უწოდებენ დარგობრივ ექსპერტს (subject matter expert). საერთაშორისო გამოცდილებიდან უმაღლეს სასწავლებლებში გამოყოფილია საგანგებო რესურს ცენტრი, მათ ხშირად უწოდებენ ონლაინ სწავლების ცენტრს ან დისტანციური სწავლების ცენტრს, რომლის ფუნქციაც სწორედ ფაკულტეტის მხარდაჭერაა, დაინერგოს დისტანციური სწავლება. ცენტრში სისტემატიურად მოხდება კადრის, ფაკულტეტის გადამზადება, ტრენინგები, ვებინარები და სხვა აქტივობები საჭიროებებიდან და მოთხოვნებიდან გამომდინარე.

მართვის პროცესში შეფასებასა და მონიტორინგს მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია. აკრედიტაციის ორგანოები აიძულებენ საგანმანათლებლო ინსტიტუციებს განსაზღვრონ კონკრეტული სწავლების მიზნები და სასწავლო პროგრამები ამ მიზნების მისაღწევად. ამ მოთხოვნებიდან გამომდინარე უმაღლესი სასწავლებლები ქმნიან პროგრამას და აფასებენ სტუდენტთა შედეგებს თუ რამდენად არის შესაბამისობაში შედეგებთან და აღწევენ მიზნებს. აკრედიტაციის მოთხოვნებიდან გამომდინარე უმაღლესი სასწავლო დაწესებულებები ქმნიან ფორმალური შეფასების სისტემას, სადაც თვალნათლივ აისახება ხდება თუ არა პროგრამული მიზნების განხორციელება სასწავლო პროცესის, პროგრამის, ადმინისტრაციისა თუ ინსტიტუციურ

1 ინსტრუქციული დიზაინერი (Instructional Designer) იგივე კურსის კოორდინატორი, რომელმაც იცის სასწავლო პლატფორმა, სწავლების მართვის სისტემა, პროცესი, ციკლი, ახდენს კურსის დაგეგმვას.

დონეზე. ონლაინ პროგრამების შეფასება მოითხოვს უფრო დეტალურ დაგეგმვასა და განხორციელებას, რადგან დაკავშირებულია ტექნოლოგიასთან და არის შედარებით ახალი სისტემა საგანმანათლებლო სფეროში.¹

დისტანციური სწავლება არ არის დამკვიდრებული საქართველოში, უფრო მეტიც, დანერგვისა და განვითარების ეტაპზეა, შესაბამისად საეჭვოდ აღიქმება სასწავლო დაწესებულებების ადმინისტრაციის, ფაკულტეტისა თუ ზოგადად საზოგადოების მიერ. აქედან გამომდინარე მნიშვნელოვანია არსებული ონლაინ კურსების შეფასება როგორც სტუდენტთა ასევე ინსტრუქტორთა მიერ - რამ იმუშავა, რამ არ გაამართლა, რა პრობლემების წინაშე დადგა მომხმარებელი, დასახულ მიზანს მიაღწიეს თუ არა, რამდენად ეფექტიანი იყო კურსი.

იმისათვის, რომ რეალურად, პრაქტიკული მაგალითების გათვალისწინებით დაგვეჩვენა თუ როგორ ხდება დისტანციური სწავლების სისტემის მართვა, რეალიზება და შეფასება დღევანდელ დღეს დაუწყევშირდით რამდენიმე სასწავლებლებს პოლონეთსა და ესტონეთში. ეს ორი ქვეყანა შეირჩა, რადგანაც შედარებით ახალი დაწყებული და დანერგილი აქვთ დისტანციური სწავლება უმაღლეს სასწავლებლებში და განვითარების ეტაპზე იმყოფებიან. წინასწარ შემუშავებული კითხვები გადაეგზავნა დისტანციური სწავლების ცენტრის ხელმძღვანელობას. ასევე მოხდა გასაუბრება სკაიპის საშუალებით ტალინის ტექნოლოგიების უნივერსიტეტის საინფორმაციო ტექნოლოგიების ფაკულტეტის ელექტრონული მთავრობის (E-Governance) კურსის ხელმძღვანელთან, რომელმაც ერთერთმა პირველმა შექმნა დისტანციური კურსი და შესთავაზა მომხმარებელს. ელექტრონული სწავლების დანერგვისას ორიენტირი უნდა იყოს ხარისხზე დაფუძნებული სწავლა-სწავლების პროცესი. გამოცდილებიდან გამომდინარე საწყის ეტაპზე მნიშვნელო-

1 კინგ ე. ალფერშტაინი ნ. ონლაინ პროგრამების განვითარების საუკეთესო პრაქტიკა (სწავლა-სწავლება უმაღლესი განათლების სისტემაში) 2015 წ.

ვანია სხვადასხვა კურსების ელექტრონული მხარდაჭერის და-
ნერგვა, რომელიც არ გამოორიცხავს ლექციებზე დასწრებას. ეს
არის დამატებითი შესაძლებლობა დამოუკიდებელი პროაქტიუ-
ლი მეცადინეობისა. დისტანციური სწავლების დანერგვა უნდა
იყოს პირდაპირ კავშირში საბაზრო მოთხოვნასთან, ანუ როდე-
საც მაღალია პოტენციური მომხმარებლის ინტერესი ამ ტიპის
პროგრამებსა და სწავლებაზე. ყოველი სტრატეგიული ნაბიჯი
და ცვლილება მიმართული უნდა იყოს მაღალი ხარისხის განათ-
ლებისკენ.

დასკვნა

ტრადიციულ სასწავლო პროცესში სწავლების დისტანციუ-
რი მოდელების დანერგვა სულ უფრო პრიორიტეტული ხდება
უმაღლეს სასწავლებლებში. ლექტორებისა და სტუდენტების
ურთიერთობის, ინფორმაციისა და ცოდნის ტრანსფერის ახალი
ეტაპია ელექტრონული კურსები, ინოვაცია ტრადიციული სწა-
ვლების გაუმჯობესებისთვის, რის შედეგადაც მრავალფეროვა-
ნი ხდება სწავლება და სწავლა, შესაბამისად იზრდება სტუდენ-
ტთა მოტივაცია.

დისტანციური განათლება მთლიანად ინტეგრირებულია
უმაღლესი სასწავლებლის საერთო დაგეგმარების პროცესში.
დისტანციური სწავლების დანერგვა უნდა იყოს პირდაპირ კა-
ვშირში საბაზრო მოთხოვნასთან. პოტენციური მომხმარებლის
კვლევის შედეგად გამოიკვეთება გარკვეული მოთხოვნა, რის
საფუძველზეც განისაზღვრება მიზანი და კონკრეტული ამოცა-
ნები თუ როგორ უნდა განხორციელდეს. უმაღლესი სასწავლე-
ბელი ვალდებულია სისტემატიურად მოახდინოს ელექტრონუ-
ლი კურსის კადრის გადამზადება ტრენინგების, სემინარებისა
და სხვა აქტივობების სახით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ალფრედ პ. როვაი; მაიკლ კ. პონტონ; ჯეისონ დ. ბეიკერი. დისტანციური სწავლება უმაღლეს განათლებაში: პროგრამის დაგეგმვა, დიზაინი, ინსტრუქცია, შეფასება და აკრედიტაცია 2008 წ
2. ბრაისონ ჯ. მ. საჯარო და არასამთავრობო ორგანიზაციების სტრატეგიული დაგეგმვა 2004 წ გვ 47-51
3. გაბელ მ. კუპრიანოვა ვ. მორაის, კოლუჩი ი. ელექტრონული სწავლება ევროპის უმაღლესი განათლების დანესებულებებში, 2013 წლის ოქტომბერ-დეკემბერში ჩატარებული კვლევის შედეგები
4. დისტანციური სწავლების ევოლუცია უმაღლეს სასწავლებლებში <https://tomprof.stanford.edu/posting/527> 20.052018
5. კინგ ე. ალფერშტაინი ნ. ონლაინ პროგრამების განვითარების საუკეთესო პრაქტიკა (სწავლა-სწავლება უმაღლესი განათლების სისტემაში) 2015 წ
6. ფსარომილიკოს ი. სპირიდაკოს ა. რეტალის ს. ელექტრონული სწავლების შეფასება 2012

REFERENCES :

1. Alfred P. Rovai; Michael K. Ponton; Jason D. Baker Distance Learning in Higher Education: A Programmatic Approach to Planning, Design, Instruction, Evaluation, and Accreditation, 2008
2. Bryson, J. M. Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations (2004) გვ. 47-51
3. Gabel M. Kupriyomova V. Morais, Colucci E. E-Learning in European Higher Education Institutions Results of a Mapping Survey Conducted in October-December 2013
4. The Evolution of Distance Learning in Higher Education <https://tomprof.stanford.edu/posting/527> 20.052018
5. King E. Alperstein N. Best Practices in Online Program Development Teaching and Learning in Higher Education 2015
6. Psaromiligkos Y. Spyridakos A. Retalis S. Evaluation in E-learning 2012

DISTANCE LEARNING MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION

Tinatin Rodonaia

Doctoral Student at Faculty of Business Technology

Dissertation Advisor:

Tamar Rostiashvili

Associated Professor, GTU

RESUME

Development of information technology has changed the very nature of teaching and learning process in the modern world. The widespread availability of the Internet and computers brought the growing demand of online learning. The new method of teaching is successfully practiced in the worldwide higher education institutions. The distance learning is considered to be the main state priority of many countries.

The implementation of distance learning in higher education institutions should be directly related to the market demand. Distance education requires a careful and systematic planning in order to achieve its potential and the needs of its divers student population.

The development of online course starts with planning, content selection, course components and launching. Strategic planning and program evaluation assist an organization in adapting to a changing environment, to focus its energy and succeed in competitive market. With gradual program assessment it is revealed what steps should be taken to enhance the effectiveness of the course.

Key words: Distance learning, management, higher education, study process, administration, strategic planning, competitive, evaluation, user.